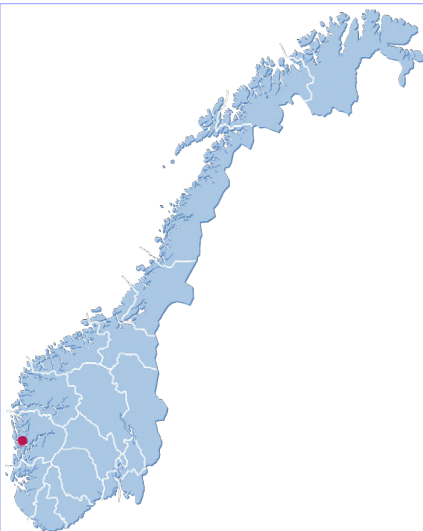
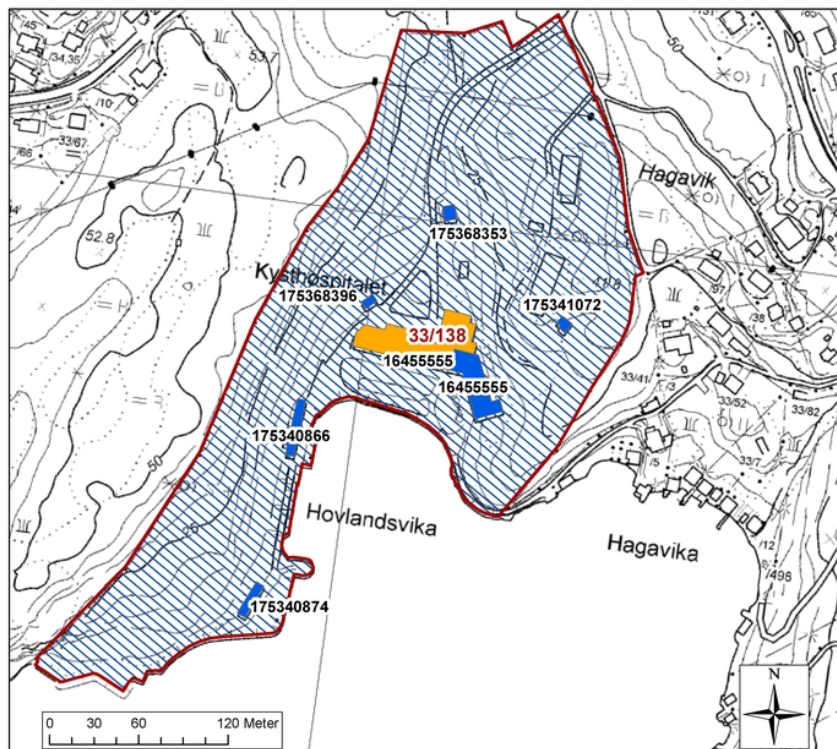

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke:	Hordaland
Kommune:	1243/Os
Opprinnelig funksjon:	Spesialsykehus skrofulose
Nåværende funksjon:	Spesialsykehus ortopedi
Foreslått vernekategori:	Verneklasse 1, fredning
Totalt antall bygg:	11

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
9901235	310501-Hovedbygning	1924 - 1973	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Utomhus	16455555	33/138
9901239	310503-Hytte v/søsterheimen	1930	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	175341072	33/138
9901241	310505-Kraftstasjon	1930	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	175368353	33/138
9901243	310507-Lager/verksted	1926	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør	175340866	33/138
9901244	310508-Naust	1926	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør	175340874	33/138

Vern kompleks

Formål:	Formålet er å bevare Kysthospitalet i Hagevik som eksempel på tuberkulosesykehus spesielt etablert for skrofuløse barn. Vernet skal sikre gjenstående deler av anleggets opprinnelige og eldre utforming/arkitektur. Park- og hageanlegget/uteområde skal bevares og forvaltes som helhet. Den visuelle og funksjonelle sammenhengen med vernete deler av sykehusanlegget skal opprettholdes. Vernet skal sikre bygninger, park/hageanlegg, terrasser, bassenger, promenader, stier, gangveier og deres innbyrdes sammenheng og opprettholde opprinnelig materialbruk, dekker, beplantning, samt kulturhistoriske verdier knyttet til anlegget som helhet.
Begrunnelse:	Kysthospitalet Hagevik er viktig arkitektur- og helsehistorisk eksempel på tidlig spesialsykehus for barn med skrofuløs tuberkulose. Beliggenheten mot sjøen er særegen for tidligere tiders behandling av skrofulose. Sykehuset er som helhet et karakteristisk og viktig eksempel på sykehusarkitektur bestemt av medisinske behandlingsformer og tilstand i folkehelsen på slutten av 1800-tallet og tidlig i det 20 århundre. Store deler av kompleksets differensierte bygningsmasse er bevart med verksted, naust og egen kraftstasjon. Til tross for senere endringer og nybygget fra 1972, er anleggets hovedtrekk bevart og har stor historiefortellende verdi. Park og uteområdet var vesentlige elementer i den medisinske behandling og er bevart med svært høy kvalitet og omfatter bl.a. sjøbasseng og turhytte. Utendørsarealene utgjør et helt sentralt element i forståelsen av sykehusanlegget og de medisinhistoriske behandlingsformene. Kysthospitalet Hagevik er et helhetlig bevart tuberkulosesykehus og er unikt med svært godt bevart park- og uteområde.
Omfang:	Vernet omfatter hovedbygg, naust, verksted/lagerbygg, kraftstasjon med kum, trafo, turhytte samt parkanlegg /uteområder i sin helhet.

Beskrivelse kulturmiljø

- Bakgrunn

En privat plankomite for kysthospital på Vestlandet ble etablert i 1889. Etter innsamlingsaksjon ga staten tomt i Hovlandsvik. Sykehuset sto ferdig og åpnet i 1893 i en to etasjes panelt trebygning med glassveranda. Formålet med etableringen var behandling av tuberkulose. Bergens Tidende skrev etter åpningen i august 1893: Hageviken er som skapt til et hjem for syke, der kan helbredes. En vennlig lun bukt, en rik skogli mot nord, en liten elv ved siden, den friske salte sjø foran med skogbevokste ness og øer mot syd og vest.

Det har vært en gradvis utbygging til større sykehusbygg i flere etapper med tilhørende boliger, naust, kai, egen kraftstasjon, kapell, stor park og hageanlegg, gårdsdrift etc. Sykehuset ble utvidet første gang med nybygg i 1907. Ny omfattende utvidelse med murbygg i tre etasjer sto ferdig i 1927. Bygningene fra 1893 og 1907 ble erstattet av ny sidefløy i 1972. Gårdsdriften ble nedlagt i 1989 og en del av boligene er solgt. Kysthospitalet ble drevet som tuberkulosesykehus frem til 1960-70 årene med en gradvis omlegging til ortopedisk sykehus. I 1976 opphørte stiftelsen og Hordaland fylkeskommune overtok sykehuskomplekset. Eiendommen var i 1920 på 264 da, men arealet er i dag betydelig redusert.

- Dagens situasjon

Sykehuset ligger i bunnen av en vik, vestvendt umiddelbart ovenfor stranden i skrånende terreng med parkmessige opparbeidet omgivelser. Hovedbygget har svakt vinklet grunnplan med den eldste delen og hovedvolumet mot sør, og en lavere og smalere fløy mot nordvest. En eldre kraftstasjon og et nyere kapell ligger på baksiden rett ovenfor gårdsplassen. På nordsiden av viken ligger panelt verkstedbygg og et større naust med trallebane. En mindre laftet hytte ligger i åsen og parken rett ovenfor hovedbygget. Eiendommen er opparbeidet med bla. skogstier, og parken er planmessig beplantet med en rekke sjeldne planter og trær.

Eiendomshistorikk

Verneverdige bygg

Byggnr: 9901235
GAB nr: 16455555
Navn: 310501-
Hovedbygning
Oppført: 1924 - 1973

Byggnr: 9901241
GAB nr: 175368353
Navn: 310505-Kraftstasjon
Oppført: 1930

Byggnr: 9901244
GAB nr: 175340874
Navn: 310508-Naust
Oppført: 1926

Byggnr: 9901239
GAB nr: 175341072
Navn: 310503-Hytte
v/søsterheimen
Oppført: 1930

Byggnr: 9901243
GAB nr: 175340866
Navn: 310507-
Lager/verksted
Oppført: 1926

Utomhusanlegg

Elementnr: 02

Elementnavn: Parkanlegg

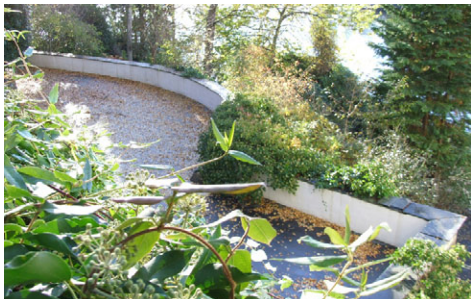
Beskrivelse: Sykehusets parkanlegg i sin helhet med opparbeidete stier, gangveier, beplantning, dekker, murer, trapper m.v.

Elementnr: 03

Elementnavn: Terrasser sørfløy

Beskrivelse: Terrasser med pusste forstøtningsmurer for ende av sørfløy.

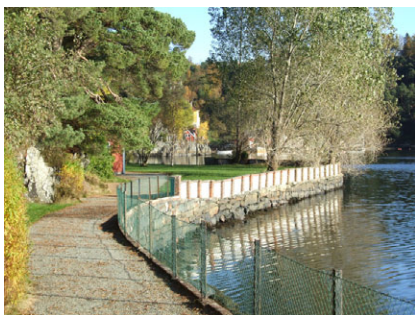

Elementnr: 04

Elementnavn:

Strandpromenade

Beskrivelse: Planert, grusdekket gangvei, dels på tørrmur, forbi kaianlegg og utendørsbasseng.

Elementnr: 01

Elementnavn: Sjøfront med kai og småbåthavn

Beskrivelse: Sjøfront i sin helhet med bruddsteinsmur, rekkverk, gangveier, kai og småbåthavn.

Elementnr: 05

Elementnavn:

Utendørsbasseng

Beskrivelse: Utendørsbasseng med betong og bruddsteinsmurer, rekkverk, gangsti m.v.

Strandpromenade. Foto: Leif Anker, Forsvarsbygg.

Anlegget fra vest. Foto: Leif Anker, Forsvarsbygg.

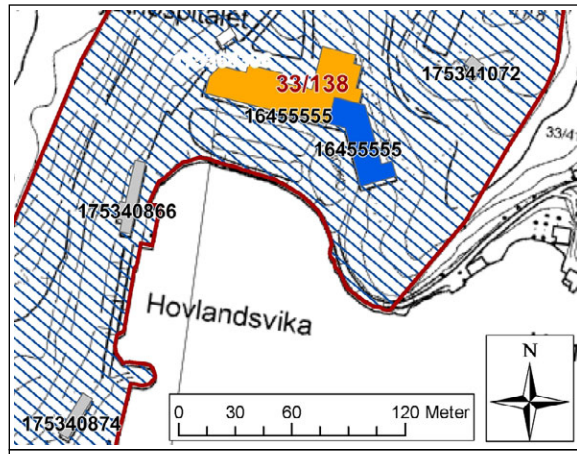
Detalj fra parken. Foto: Leif Anker, Forsvarsbygg.

BYGNING 9901235 310501-Hovedbygning

Kompleks 9900114 Kysthospitalet i Hagevik (KiH)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	HV Helse Bergen HF
GAB nr:	16455555
Gnr/bnr:	33/138
Oppført:	1924 - 1973
Byggherre:	Stiftelsen Kysthospitalet i Hagevik
Arkitekt:	Schak og Jens Bull, Rolf Rohde (1973)
Opprinnelig funksjon:	Helse/pleie
Nåværende funksjon:	Helse/pleie
Bygningsart:	Sykehus
Regulering:	Ikke registrert:
Vernestatus:	

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Trefløyet murbygg med tårn, pusset hvitmalt. Bygget har to byggeperioder. Tårn og sørfløy utgjør eldste del oppført 1924. Sørfløy tre etasjer pluss sokkeletasje og loft i fallende terreng med direkte utgang til terrasser fra 1., 2. og 3. etasje. Loftsetasje med arker i takflaten mot vest, teknet med hugget skifer. Etasjebesimser med trappeprofil, stående rektangulære vinduer av nyere type, men med opprinnelig inndeling i 6 felt. Lite gavloppbygg i takflaten mot vest og øst i sørenden. Tilbygg mot terreng i øst. Tårnbygget står diagonalt på sørfløyen og rager én etasje over, avsluttes med kobberslått ventilasjonstårn som butt spir over pyramidtak, rommer hovedtrapp, heis og opprinnelig hybel og reservelegeteilighet i toppetasjen. Tårnbygg er et typisk element for sykehus i perioden.

Vestfløy oppført 1970-t i to etasjer over høy sokkel, senere påbygget saltak med arker i loftetasje, teknet med papp. Fasade i betong med stående rektangulær inndeling, kontrastmalte brystninger under stående vindusfelt. Bygget som servicefløy med bl.a. behandlingsrom, kantine og operasjonsavdeling. Fyrhus/teknisk sentral i én etasje avslutter fløyen i vest. Kjøkken og økonomifløy på baksiden mot nord, sammensatte volumer i én og to etasjer med påbygget ventilasjonshus. Fasade i hvitmalt betong, delvis med stående rektangulær inndeling og kontrastmalte brystninger under stående vindusfelt. Bred gesimslist med mørklakkert bølgeplate, flatt tak.

Sammendrag bygningshistorie

Opprinnelig sykehusbygg panlet toetasjes med høysokkel og loftsetasje, senere utvidet med nybygg og et mindre mellombygg. Tredje byggetrinn med fløy mot sør med kontorer, sengerom, pleierhybler og legebolig. Utgang opparbeidete solterasser i terreng mot sør. Fløy mot vest med bl.a. ny operasjonsavdeling og nordfløy med nytt kjøkken erstattet to eldste byggetrinn i tre. Senere påbygget med loftsetasje.

Bygningshistorikk

1893		Sykehuset ferdigstilt og åpnet.
1907		Første utvidelse, nybygg med mellombygg til eldste del.
1924	1927	Bygging og innredning av fløy mot sør
1971	1972	Bygg fra 1893 og 1907 revet.
1972	1974	Nybygg med operasjonsavdeling og hovedkjøkken m.v. ferdigstilt.
		Påbygget loftsetasje på fløy mot vest.

Vern

Formål:	Formålet er å bevare den eldste delen av hovedbygningen som eksempel på større behandlingsbygg for skrofuløse barn fra det 20. århundre. Vernet skal sikre særlig den eldste delen av hovedbygningens opprinnelige arkitektur. Både hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og fasadeløsninger, materialbruk og overflater med gjenværende opprinnelige detaljer skal opprettholdes.
Begrunnelse:	Kysthospitalet i Hagevik et svært viktig arkitektur- og helsehistorisk eksempel på spesialisert sykehus for barn med skrofuløs tuberkulose. Beliggenheten mot sjøen er særegen for skrofulosebehandling. Hovedbyggets eldste deler er godt eksempel på tuberkulosesykehus fra mellomkrigstiden i et monumentalt, men avdempet klassiserende formspråk. Bygget vitner om en bevisst tilpasning til terreng som er utnyttet med løsninger tilpasset de særegne behandlingsformene i tuberkulosebekjempelsen. Miljøsammenhengen med det gjennomarbeidete uteanlegget er vesentlig som historiefortellende elementer og har høy opplevelsesverdi. Senere tilføyelser fra 1970-tallet er eksempel på nybygg for spesialiserte ortopedisk virksomhet med volumer og materialbruk som innordner seg byggetrinn fra 1927 og ivaretar anleggets samspill med omgivelsene.
Omfang:	Vernet omfatter hovedbyggets eksteriør med vernklasse 1 på den eldste delen, og vernklasse 2 på den nyeste.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 9901235 310501-Hovedbygning

Kompleks 9900114 Kysthospitalet i Hagevik (KiH)

Hovedbygg mot sjøen. Foto: Leif Anker, Forsvarsbygg. Opphavsrett:

Sørende sørløy. Foto: Leif Anker, Forsvarsbygg.

Østfløy med hovedkjøkken. Foto: Leif Anker, Forsvarsbygg.

Søfløy med inngangsdør sjøside. Foto: Leif Anker, Forsvarsbygg.

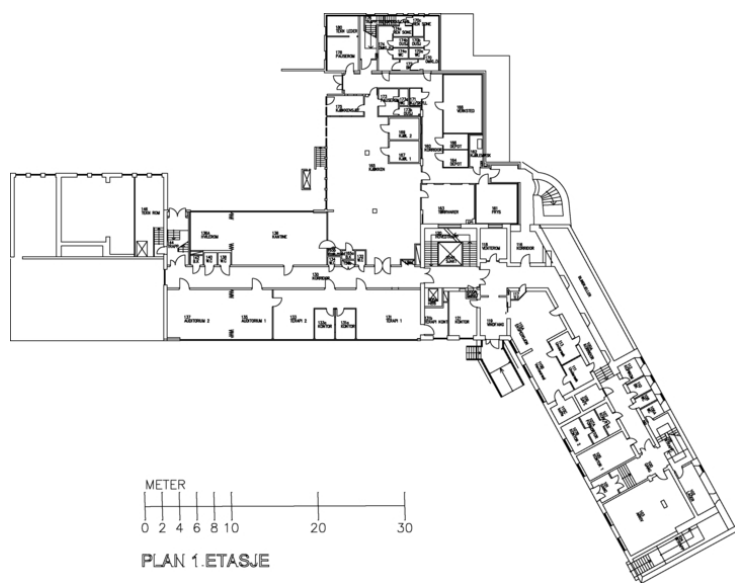
Vestfasade nyeste del (nordfløy). Foto: Leif Anker, Forsvarsbygg.

Gårdsplass med utvidelsene fra 1974. Foto: Leif Anker, Forsvarsbygg.

BYGNING 9901235 310501-Hovedbygning

Kompleks 9900114 Kysthospitalet i Hagevik (KiH)

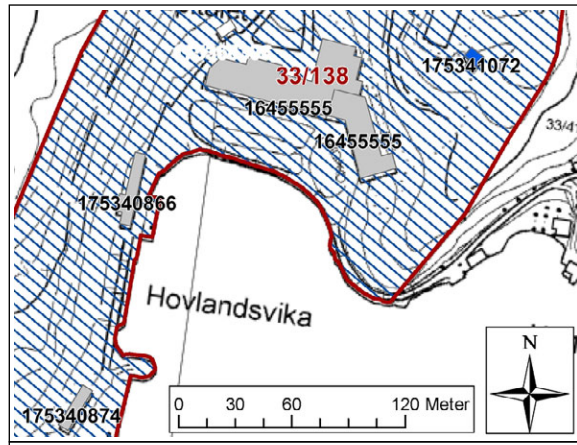
Plantegning 1. etasje.

Plantegning 2. etasje.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	HV Helse Bergen HF
GAB nr:	175341072
Gnr/bnr:	33/138
Oppført:	- 1930
Byggherre:	Stiftelsen Kysthospitalet i Hagevik
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Helse/pleie
Nåværende funksjon:	Helse/pleie
Bygningsart:	Hytte/sommerbolig
Regulering:	Ikke registrert
Vernestatus:	

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Laftet hytte med toromsplan halvannen etasje, saltak med tungeskifer. Eksponert bjelkelag etasjeskillet. Overbygd veranda mot sør. Sprossedelte stående midtpostvinduer. Interiør og inventar autentisk fra oppførelsestiden. Hytta har vært brukt til utflukter for pasienter og personale. Hytta har høy grad av autenticitet i materialbruk og detaljer.

Sammendrag bygningshistorie

Bygget som velferdstilbud for sykehusets personale og pasienter.

Vern

Formål:	Formålet er å bevare hytta som eksempel på bygg for velferds- og kulturtiltak på tuberkulosesykehus, og å ivareta sammenhengen mellom hytta og omkringliggende parkanlegg og uteområde. Vernet skal sikre bygningens opprinnelige arkitektur. Både hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige vinduer, dører, materialbruk og overflater skal opprettholdes. Formålet med vern av interiørene er å opprettholde opprinnelig rominndeling med bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig inventar.
Begrunnelse:	Hytta er et godt bevart og typisk eksempel fra perioden på bygning for velferds- og kulturvirksomhet på institusjoner med langtidspasienter som tuberkulosesykehus og psykiatriske sykehus. Det er karakteristisk at det ikke var et skille mellom pasienter og pleiere i bruken av hytta. Hytta inngår også i den planmessig opparbeidet parken i åsen bak hovedbygget. Eksteriør og interiør med inventar har svært høy autenticitetsgrad og er godt bevart eksempel på hyttestandard og idealer fra tiden rundt 1930.
Omfang:	Vernet omfatter bygningens eksteriør og interiør med inventar i sin helhet.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr:	
Interiørnavn:	Interiør hele
Beskrivelse:	Stue, kjøkken, loft med opprinnelig interiører og inventar

BYGNING 9901239 310503-Hytte v/søsterheimen

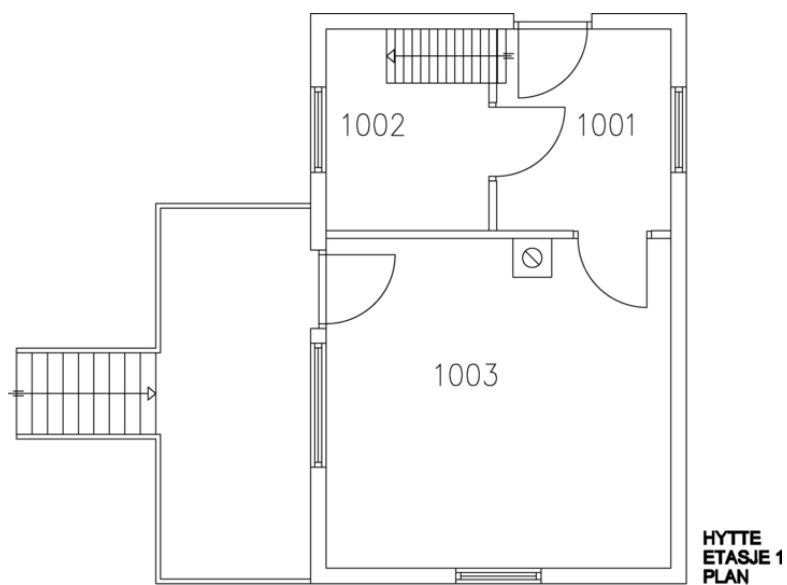
Kompleks 9900114 Kysthospitalet i Hagevik (KiH)

Hytta sett fra sørøst. Foto: Leif Anker, Forsvarsbygg.

Hytta sett fra sørvest. Foto: Leif Anker, Forsvarsbygg.

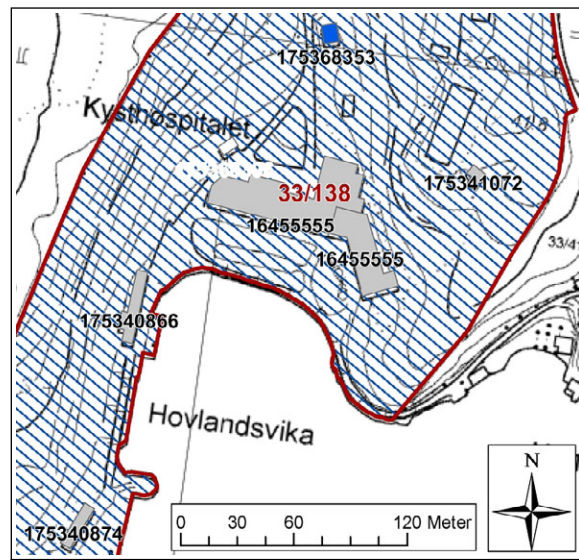
Plantegning 1. etasje.

BYGNING 9901241 310505-Kraftstasjon

Kompleks 9900114 Kysthospitalet i Hagevik (KiH)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat: HV Helse Bergen HF
GAB nr: 175368353
Gnr/bnr: 33/138
Oppført: - 1930
Byggherre: Stiftelsen Kysthospitalet Hagevik
Arkitekt: Schak og Jens Bull?
Opprinnelig funksjon: Helse/pleie
Nåværende funksjon: Helse/pleie
Bygningsart: Kraftverk
Regulering: Ikke registrert
Vernestatus:

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Enetasjes rektangulær murbygning, saltak med vipp, rektangulære sprossedelte vinduer, stående midtpost. Ovalt stående vindu øverst i gavler. Vinduer og dør tilbaketrukket i veggliv, profilert gesimslist trukket opp også i gavler. Kvernsteiner murt inn i gavler. Bygningen har stor grad av opprinnelighet i materialbruk og detaljer.

Sammendrag bygningshistorie

Bygget som kraftstasjon for sykehuset. Opprinnelig inntak og turbin er fortsatt i drift, men med nyere hovedtavle, generator og dieseldrevet nødaggregat.

Vern

Formål: Formålet er å bevare bygningen som eksempel på eldre kraftstasjon bygget for drift av sykehus, og som del av det differensierte bygningsmiljøet på kysthospitalet. Vernet skal sikre bygningens opprinnelige arkitektur med inntakskum, inngjerding og port. Både hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige vinduer, dører, materialbruk og overflater skal opprettholdes. Formålet med vern av de utvalgte interiørene er å opprettholde opprinnelig rominndeling med bygningsdeler, overflater, materialbruk, belysning, armaturer og detaljer.

Begrunnelse: Bygningen er en av svært få eldre kraftstasjoner som er bevart og i fortsatt drift med opprinnelig eller eldre maskineri og inventar. Kraftstasjonen var et viktig ledd i opprusting og utvidelse av kysthospitalet i tiden 1924-30. Turbinhall og deler av maskineriet er opprinnelig og har høy autentisitetsgrad. Kraftstasjonen har stor teknologihistorisk og historiefortellende verdi. Bygningen har samme materialbruk og formspråk som sørfløyen på sykehuset og inngår som et viktig element i det differensierte bygningsmiljøet på kysthospitalet.

Omfang: Vernet omfatter eksteriør og deler av interiør (turbinhall). Omfang interiørvern er vist på plantegning.

Vernekategori: Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr:
Interiørnavn: Turbinhall
Beskrivelse: Pussete malte vegger og himling, grått i brystningshøyde, hvitt over. Gulv med svarte og hvite kvadratiske fliser, sjakkmønstrer. Takpendler med glassskjermer, to flate sylindriske avsluttet med dråpeform, trolig opprinnelige, to kuleformete av eldre type.

Opprinnelige maskinelementer:
Rekkverk i smijern, inntaksrør med stengehjul, turbin, svinghjul og aksling. Nyere automatstyrt koblingsmekanisme for vanninntak. Nyere hovedtavle, nyere diesellaggregat i siderom.

BYGNING 9901241 310505-Kraftstasjon

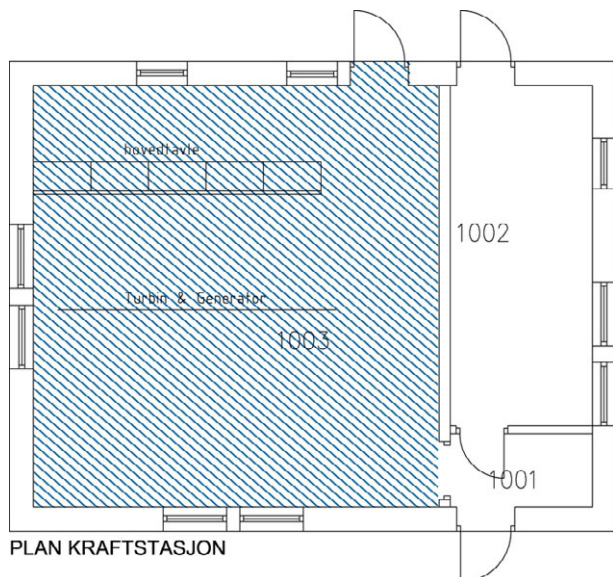
Kompleks 9900114 Kysthospitalet i Hagevik (KiH)

Kraftstasjonen sett fra vest. Foto: Leif Anker, Forsvarsbygg.

Interiør turbinhall. Foto: Leif Anker, Forsvarsbygg.

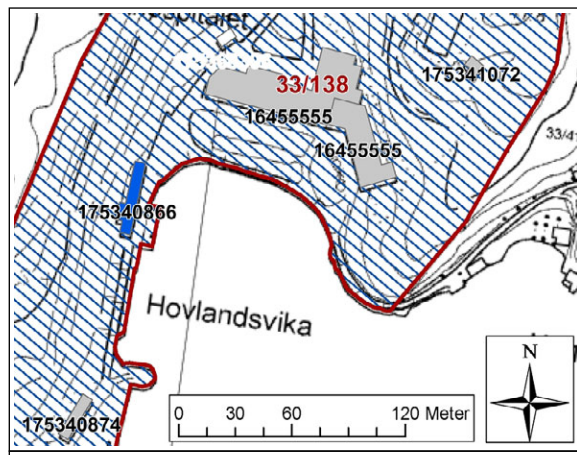

PLAN KRAFTSTASJON

Plantegning av grunnplan.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	HV Helse Bergen HF
GAB nr:	175340866
Gnr/bnr:	33/138
Oppført:	- 1926
Byggherre:	Stiftelsen Kysthospitalet i Hagevik
Arkitekt:	Schak og Jens Bull?
Opprinnelig funksjon:	Helse/pleie
Nåværende funksjon:	Helse/pleie
Bygningsart:	Verksted
Regulering:	Ikke registrert:
Vernestatus:	

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Trebygning med utforming som knytter an til tradisjonell kystbebyggelse. Symmetrisk bygg med lavere sidefløyer på hver side av tverrstilt midtvolum i tre etasjer, rektangulær grunnplan. Supanel, bratt plateslått saltak. Sprossedelte midtpostvinduer, gangdører og porter. Tofløyete lasteporter hver etasje i midtvolum. Takoppløft og arker i sidevolumer. To lastebommer.

Sammendrag bygningshistorie

Bygget som lager og verkstedbygg for kysthospitalet. Lagerfunksjonen forklarer plasseringen ved kaia. Transport i sykehusets eldre tid foregikk hovedsaklig med båt.

Vern

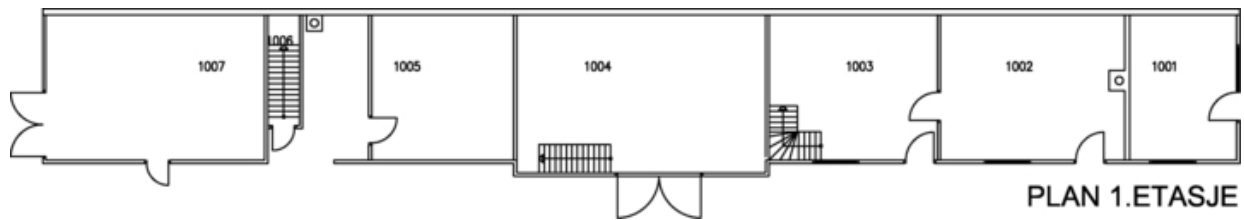
Formål:	Formålet er å bevare verksted/lagerbygget fra 1920-tallet som del av det differensierte bygningsmiljøet på kysthospitalet og som eksempel på økonomibygg ved sykehusene. Vernet skal sikre byggets opprinnelige arkitektur. Både hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige vinduer, dører, materialbruk og overflater skal opprettholdes.
Begrunnelse:	Versksted/lagerbygget har vesentlige arkitektoniske kvaliteter og har som økonomibygning høy pedagogisk verdi for forståelsen av sykehuset som helhetlig miljø. Størrelse, materialbruk og utforming er særpreget blant eldre bevarte tekniske bygg ved sykehusene. Bygningen danner også en viktig vegg i det bygningsmessige amfiet rundt Hovlandsviken.
Omfang:	Vernet omfatter bygningens eksteriør.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Bygningen sett fra nordvest. Foto: Helse Bergen HF.

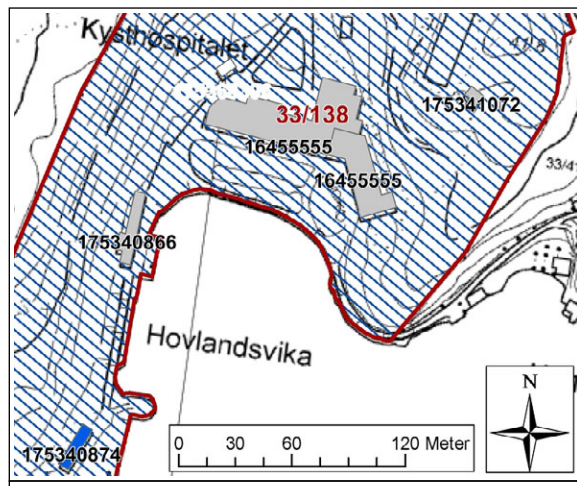
Detalj: Originalvindu. Foto: Helse Bergen HF.

Plantegning 1. etasje.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat: HV Helse Bergen HF
GAB nr: 175340874
Gnr/bnr: 33/138
Oppført: - 1926
Byggherre: Stiftelsen Kysthospitalet i Hagevik
Arkitekt: Schak og Jens Bull?
Opprinnelig funksjon: Helse/pleie
Nåværende funksjon: Helse/pleie
Bygningsart: Naust
Regulering: Ikke registrert
Vernestatus:

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Langstrakt, smal rektangulær, bygning, supanel, tofløyet port i full bredde i kortsida mot sjøen, mindre tofløyet port i motsatt ende, små sprossedelte vinduer, to gangdører langsida sør.

Sammendrag bygningshistorie

Bygget som båthus med trallebane for opptrekk/sjøsetting av båter, fortsatt i bruk per 2007.

Vern

Formål: Formålet er å bevare båthuset fra 1920-tallet som del av det differensierte bygningsmiljøet på kysthospitalet. Vernet skal sikre båthusets opprinnelige arkitektur og trallebane. Både hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige vinduer, dører, materialbruk og overflater skal opprettholdes.

Begrunnelse: Båthuset er en viktig del av det sammensatte bygningsmiljøet på kysthospitalet. Her var opplagshus for sykehusets båter og bygget er godt bevart med høy grad av autenticitet. Bygningen er et viktig historiefortellende element som vitner om betydningen av friluftaktiviteter i sykehusets behandling av skrofulose.

Omfang: Vernet omfatter båthusets eksteriør og trallebane.

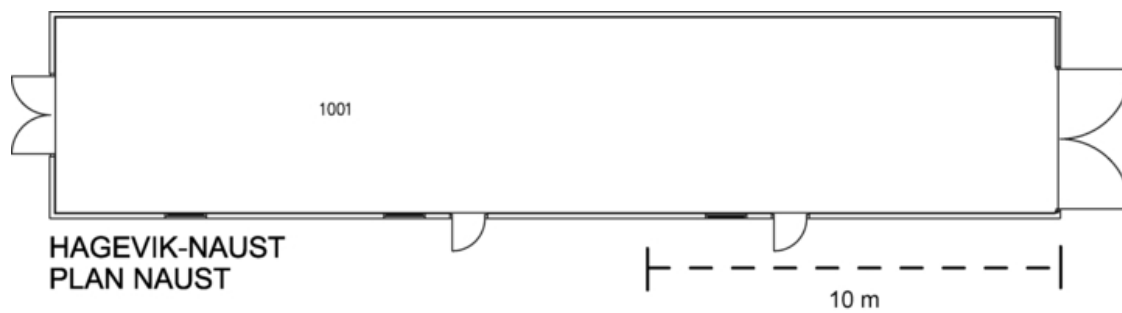
Vernekategori: Verneklasse 1, fredning

Naustet sett fra nordøst. Foto: Helse Bergen HF.

Naustet sett fra sør. Foto: Helse Bergen HF.

Plantegning 1. etasje.